Beszédes József

(1787–1852)

Beszédes József a 19. századi magyar vízépítészet és folyószabályozás kiemelkedő alakja, a hazai mérnöki tudományok egyik úttörője volt. Munkásságával jelentős szerepet vállalt a magyar vízgazdálkodás fejlődésében, a folyók szabályozásában és a műszaki kultúra hazai megalapozásában.

1787-ben született Magyarkanizsán. Tanulmányait teológiai és filozófiai ismeretek elsajátításával kezdte, majd 1813-ban a Mérnöki Intézetben mérnöki oklevelet szerzett. Szakmai pályafutását gyakornokként kezdte, később uradalmi mérnökként dolgozott, elsősorban folyószabályozási, vízrendezési és csatornaépítési feladatokon.

1816 és 1825 között a Sárvíz, a Sió és a Kapos szabályozási munkálatait, valamint a kapcsolódó folyóvölgyek vízrendezését irányította. Nevéhez fűződik a Balaton vízszintjének csökkentésére kidolgozott terv is, amely meghatározó jelentőségű volt a tó vízgazdálkodásának alakításában. A Sió szabályozásához kapcsolódóan a Duna mentén, Baja és Báta térségében árvízvédelmi töltések építését is megszervezte.

Mérnöki tevékenysége a Dunántúl más területeire is kiterjedt. Felméréseket végzett és terveket dolgozott ki a Fertő tó és a Hanság vízrendezésére, így munkássága a térség vízgazdálkodását, valamint a Széchenyi család nagycenki birtokainak környezetét érintő fejlesztésekhez is kapcsolódott.

1827–1828-ban részt vett az ausztriai Linz és Budweis közötti vasútvonal kitűzési munkálataiban.

Szerteágazó mérnöki tevékenysége mellett a magyar nyelvű műszaki irodalom egyik megteremtője volt. Nevéhez fűződik a „Határszók” című szógyűjtemény, amelyben 188 latin és német műszaki szakszót magyarosított, pl. szög, szögszárak, tompaszög, szérű, táv, hossz, bolthajtás, köb, sugár, láthatár, átmérő, síkság, méret, terület, gyakorlat stb. Nyelvújító tevékenységének elismeréseként 1831-ben a Magyar Tudományos Társaság (az MTA elődje) levelező tagjává választotta, ő volt az Akadémia történetének első mérnök tagja.

Úttörő gondolkodását a nagy folyók szabályozására vonatkozó elképzelései is bizonyítják. Elsők között vetette fel az Al-Duna szabályozásának gondolatát, a Kerecsen és Komoró térségét érintő tiszai átvágás terve pedig a Tisza szabályozásának korai kezdeményezései közé tartozott.

Már a 19. század első felében felismerte, hogy az esővizet és a hólét nem szabad elpazarolni vagy azonnal elvezetni, hanem helyben kell felhasználni

(például öntözésre, gazdálkodásra): „Házad udvarából ne ereszd ki az eső vagy hó levét, míg nem használtad; úgy határodból, vármegyédből, országodból használatlanul a vizet ki ne bocsássad, mert az ingyen az Isten becses ajándéka.”

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején a Pest-Szolnok közötti Magyar Központi Vasút igazgató-mérnökeként dolgozott. E tisztségében megszervezte a vasút járműjavító műhelyét, amely a későbbi MÁVAG egyik elődjének tekinthető.

Beszédes József 1852-ben hunyt el, végső nyughelye Dunaföldvár. Életműve a magyar mérnöki gondolkodás és a vízgazdálkodás történetének maradandó értéke.

Emlékét számos közterületi létesítmény és intézmény őrzi. Nevét viseli többek között a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víztudományi Karának kollégiuma is, amelynek hallgatói rendszeresen megemlékeznek a jeles mérnök életéről és munkásságáról.